

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד ב

הזורה הבורר והטוחן והמרקד. היינו זורה היינו בורר היינו מרקד! - אביי ורבא דאמרי תרויהו: כל מילתא דהויא במשכן אף על גב דאיכא דדמיה לה - חשיב לה. וליחשב נמי כותש! אמר אביי: שכן עני אוכל פתו בלא כתישה.

Why count all three? Aren't they pretty much all the same concept? why not have 1 be אב and the others be תולדות?

רש"י מסכת שבת דף עג עמוד ב

היינו - כמו הי ניהו, כלומר דמפליג להו תנא דמתניתין לתלת, והלא כולן מלאכה אחת הן דמפריש אוכל מן הפסולת.

אף על גב דאיכא - אחריתי בהדה דדמיה לה, חשבינהו לתרווייהו כאבות, ואף על גב דחדא נינהו. וליחשב נמי כותש - חטין במכתשת, להסיר קליפתן, דהואי במקדש בסממנין, אלא לאו, משום דדמיה לדש - לא חשיב לה, דהא נמי מיפרקה מלבוש היא. שכן עני אוכל פתו בלא כתישה - לכך, אף על גב דהואי במקדש, ואב מלאכה היא - כיון דתנא ליה דש לא תנא לה, **וזורה ובורר ומרקד - סידורא דפת נינהו**, וכיון דהוו במקדש, והכא אתחיל בסידורא דפת - תנינהו, כדאמרינן גבי אופה, דהוה ליה למתני מבשל ולא אופה דלא הוה במקדש, **אלא משום סדורא דפת נקט ואתא**, הואיל ואופה בפת כמבשל בסממנין, אבל כתישה - עשירים הוא דלתתי וכתשי לעשות סלת נקיה, אבל עניים לא טרחי, הלכך לא תנא לה, ומיהו, ודאי אב מלאכה היא, ובכלל דש היא.

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף עג עמוד ב

כל מילתא דהויא במשכן אף על גב דאיכא דדמיה לה חשיב לה. וא"ת א"כ למה לא מנו [שובט] מפני שהוא בכלל מסיך ולא מנו מדקדק מפני שהוא בכלל אורג כדאיתא לקמן, **י"ל דלא דמו דהויא בכלל אורג ומסיך ממש ותיקון והכשר שלהם, אבל אלו כל אחת עומדת בפני עצמה דזורה לבירור העפר [והקשין] ובורר ליטול הצרורות ומרקד ליטול המורסן וכדפרש"י ז"ל, אי נמי כדפרש"י ז"ל שזה ברוח וזה ביד וזה בכלי.**

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף עד עמוד א

וליחשוב נמי כותש. פירוש אף על גב דדמיה לטוחן, ופירוש כותש שכותשין החטין במכתש להסיר קליפתם, וכן במקדש היו כותשים הסמנים להסיר קליפתם. אמר אביי שכן עני אוכל פתו בלא כתישה. פרש"י ז"ל דודאי כותש בסמנין אב מלאכה הוא באנפי נפשה ואינה בכלל טוחן ומיהו כותש בחטים [אינה] מלאכה לעצמה כיון שהעני אוכל פתו בלא כתישה, ותנא דידן סדורא דפת נקט דלהכי קתני אופה ולא קתני מבשל ומשום הכי לא חשיב כותש, ויש שהקשו דא"כ מרקד לא לחשוב שכן עני אוכל פתו בלוסה כדאיתא לקמן בסוף פירקין (ע"ו ב'), ותיירץ ר"י ז"ל דעני דהתם חושב עני ממש שהם מיעוטא וממיעוטא לא גמרינן, דאילו הבינוניים אין אופין אלא בהרקדה אלא דרחמנא אחשבה לחיוב חלה מדכתיב ראשית עריסותיכם, אבל הכא לבינוניים שהם רוב קורא עני בענין זה שאין דרך לכתוש חטים להסיר קליפתם אלא המעונגים, ועם כל זה הקשה ר"י ז"ל דא"כ לאביי נפשי אבות לחיובא דכותש בסמנין אב גמור הוא, ואילו במתני' להכי קתני מנינא לאשמעינן דליכא אלא ל"ט חטאות כדאמר ר' יוחנן לעיל, ור"ת ז"ל פירש בלשון אחד דהכי קאמר [שכן] עני אוכל פתו בלא כתישה ואפי' הרוב כדאמרן, וכיון שכן כל שכן דבסמנין לא צריך כתישה כי אם לעשות כן מן המובחר, וזה נכון, ועוד פירש בו לשון אחר דכי מקשינן וליחשוב כותש היינו כותש דפת שהיה במשכן לצורך

בדיקת התכלת כדאיתא במנחות (מ"ג א') מייתי חומרא דשערי ואפייה בגווה, ומשני שאפי' בעלמא עני אוכל בלא כתישה וכל שכן לצורך הפת ההוא שלא היה צריך כתישה, והא דאמרינן לקמן שבק תנא בישול סמנין דהואי במשכן [ונקט] אפייה דלא הואי במשכן, פירושו דלא הואי רגילה וצריכה במשכן כולי האי כבישול סמנין, ופריק דתנא סדורא דפת נקט ולא חשש [למיתני] מבשל אף על פי שהיה יותר עיקר במשכן.

חידושי הר"ן מסכת שבת דף עד עמוד א
אמר אביי שכן עני אוכל פתו בלא כתישה. וא"ת א"כ הרקדה נמי לא ליחשוב שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה וכדאמרה בסוף פירקן י"ל דלא דמי עני דהכא לעני דהתם (דאי) [דעני] דהכא רוב בני אדם עושין כן לדבר זה שאוכלין פתן בלא כתישה ואינו כותש אלא מי שהוא מפונק ביותר ומשא"כ בעיסה בלוסה שאין אוכלין אותה אלא עניים ממש וא"ת ונהי דעני אוכל פתו בלא כתישה מאי הוי האי כתישה דהויא במשכן בסממנין הוא דהות והוה ליה למחשבה י"ל כיון דתנא נקט אופה משום מבשל משום דסידורא דפת נקט כדאמרינן לקמן אביי נמי נקיט בפירווקיה שיטתה דפת (אמר) [ואמר] שכן עני אוכל פתו בלא כתישה וממילא משמע דכי היכי דלאו אורחייהו דאינשי מקפד אכתישה דפת ה"נ לאו אורחייהו למקפד אכתישה דסממנין:

חידושי הר"ן (מיוחס לו) מסכת שבת דף עג עמוד ב
תנא הזורע והזומר והנוטע וכו' כולן מלאכה אחת הן. פי' כולן אבות הן אלא שהן מענין אחד ונמני' באחד ובכלל זורע נינהו ואם עשאן כולן חמשה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת וכדאמר' העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה א' וכו' והוה ליה כאוכל חלב וחלב בהעלם אחד שאינו חייב אלא אחת. וכתב הרא"ה ז"ל דלא דמי לזורה ובורר ומרקד שנמנין בשלשה דהתם שלשתן צריכין בדבר אחד אבל כאן היכא דאית' להאי ליתא להאי וכולן ענין נטיעה וזריעה הן וכי בעי למימר דהוי תולדה פריש בהדיא חייב משום הכי עכ"ל:

What's the dividing line between them?

רש"י מסכת שבת עג עמוד א
משנה.

הזורה - ברכת לרוח.

הבורר - פסולת בידיו.

המרקד - בנפה, ובגמרא פריך: הני כולהו חדא היא, דלהפריש פסולת מתוך אוכל נעשות שלשתן.

רש"י מסכת שבת דף עה עמוד ב

הרי הוא אורג - דהיינו אורג ממש, ולא דמי לזורה ובורר ומרקד, דזה בקשין וזה בצרורות וזה בקמח.

רבינו חננאל מסכת שבת דף עד עמוד א

וכן אם נטל בידו אדם תבוא' בתיבנא ובפסולת שיש בה וניפח בה ברוח פיו ובירר חשוב הוא כזורה. פי' בורר נוטל פסולת מבין האוכל ומשליכ' או נוטל האוכל ומניח הפסולת. מרקד שמטיל את האוכל והפסולת בכברה ונשאר האוכל ואם האוכל דק והפסולת עבה כמין תבן יוצא האוכל ונשאר הפסולת בכברה. וכיון דאסיק' כי

הזורה והבורר והמרקד כולן מעין מלאכה אחת הן מפריש הפסולת מן האוכל ומשום דהוּו במשכן הוּו להו תלתא וחייב על כל אחת ואחת. ואקשינן ונחשוב נמי כותש שהוא מסיר קליפת החיטין מעליהן לטחון אותם להוציא סולת כגון כותש לעשות דייסא או טיסני והנה גם זה מפריש פסולת מן האוכל הוא ומשני אביי שכן עני אוכל פתו בלא כתישה כלומר כל בני אדם טוחנין בחיטין שלהן סלת הנה דרך העניים לברור ולטחון ולעשות עיסה בלוסה ואין אוכלין סלת לפיכך אין צריכין כתישה. ואף על פי דכתישה מלאכה היא דהא לגבי יום טוב גרסי' (ביצה יד א) אין כותשין במכתשת אף על פי שמותר ביום טוב אוכל נפש וכ"ש בשבת. אמר אביי האי דלא חשיב לה בהדי אבות משום דלא חשיבא שלא כל אדם אוכל בכתישה כמו שאמרנו. לפיכך אינה אלא כתולדות דמיא.

בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף עג עמוד א
הזורה ר"ל ברכת לרוח או בכברה שנקביה גסים להפריש התבן מן הבר ז' **הבורר** ר"ל **שבורר** בידיו פסולת מתוך האוכל כגון צרורות ועפר ח' הטוחן ט' **המרקד** בנפה להסיר הסובין והמורסן מתוך הקמח. ובגמ' שאלו שהרי זורה ובורר ומרקד שלשתן מין אחד הן להפריש אוכל מתוך פסולת ולמה נחלקו לשלשה ותרץ כל מילתא דהויא במשכן אף על גב דאיכא אחריתי דדמיא לה חשיב להו ופירוש הדברים אחר **שאינ מעשיהם שוים ולא בזמן אחד ובענין אחד אלא זה בתבן זה בצרורות וזה בסובין**

זורה:

רש"י מסכת שבת עג עמוד א
הזורה - ברכת לרוח.

מנחת חינוך מצוה לב

ו) הזורה ופירש"י במשנה הזורה ברכת לרוח ע"כ. ופעולת הזורה דלאחר דישה התבואה מעורבת במוץ זורה ברכת לרוח והרוח מפריח את המוץ והוי כבורר דבורר פסולת שהתבואה תהי' נקיה ובש"ס מבואר דזורה ובורר ומרקד א' היינו דכולם כדי להפריש אוכל מן הפסולת. וכ"כ הר"מ דהנהו תליתאי דומים עניניהם זל"ז ומ"מ חשבינן בתלתא דהיו במשכן כמבואר בש"ס. והעושה הג' הללו בהעלם א' חייב ג"ח דנחשבים כ"א בפ"ע וער"נ כאן דכתב דנחשבים לג' כי אין מעשיהם שוים ואינם בזמן א' הזורה בתבן והבורר בצרורות והמרקד בסובין ע"ש ונראה עוד **חילוקים דודאי זורה אינו רק בכלי כי פי' זורה הוא ברכת ואם אינו בכלי רק מערב ביד ועי"כ הרוח מפריח ל"ה זורה וצריך להתרות בו משום בורר ואם התרו בו משום זורה אינו חייב דזה לא הוי זורה כלל וגם ז"פ דזורה אף שרוצה לאכול תיכף מכל מקום חייב חדא כיון דהוא בכלי המיוחד לכך וגם בורר הפסולת מתוך האוכל דכה"ג אף בבורר חייב אף כדי לאכול לאלתר כמבואר לקמן במלאכת בורר בס"ד וגם במלאכה זו דזורה חייב ברוח מסייעתו כמבואר בב"ק ד"ס וב"ב דכ"ו א"כ דוקא ברכת דנקרא זורה חייב ברוח מסייעתו אבל אם עושה ביד דלא נקרא זורה רק בורר א"ח ברוח מסייעתו כי דוקא בזורה חייבתו תורה בענין זה שהרוח מסייעתו אבל אם אינו בדרך זה כגון ביד או בורר צרורות והרוח מסייע א"ח כנ"ב בס"ד והגמרא נקט זורה ורוח מסייעתו אבל אם אינו נקרא זורה פטור ברוח מסייעתו ועיין בספר המאור פרק האורג שכתב דזורה ובורר ה"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה כי אין צריך להמוץ ולצרורות ומכל מקום גם ר"ש דפותר באינה צריכה לגופה מחייב כאן כי זה עיקר המלאכה לדחות הפסולת וכן היה במשכן ע"ש ואין נ"מ לשיטת הר"מ שאני כותב בח"ז דסובר כר"י דמחייב בכ"מ משאצל"ג וע' בס' מג"א כתב דמשמע מהסוגיא דוקא בהי' הרוח בשעת הזרה אבל אם בא הרוח אח"כ פטור ע"ש:
ועבשו"ע ס"ס שיי"ט רמ"א סוף הסימן מביא בשם ירושלמי דרוקק ברוח והרוח מפזר חייב משום זורה ובח"א השיג ע"ז דבגמרא דידן מקשה היינו זורה והיינו בורר מבואר דזה ל"ה זורה דזורה אינו רק במפריש פסולת מאוכל והירושלמי לשיטתו ע"ש באורך דמסיק דאינו אלא איסור דרבנן ולא חיוב חטאות ובס' מג"א פקפק גם כן בזה וגם**

על מ"ש המג"א סי' תמ"ו דלזרות חמץ לרוח חייב משום זורה השיג ג"כ בס' ח"א מטעם הנ"ל וכ"כ בעל שלחן עצי שטים דאינו אלא איסור דרבנן והנה במלאכה זו וגם בבורר ומרקד כ' הר"מ שיעור כגרוגרת ולא נתבאר שם אם די שיש בין הכל האוכל והפסולת כגרוגרת או אפשר צריך שישאר אחר הוצאת הפסולת כגרוגרת וכן מסתבר כיון דבאכלין הוי חשוב כגרוגרת א"כ האוכל בעצמו צ"ל כגרוגרת. והנה במש"ל לענין דש בתולש או מפרק מקליפתו החיצונה ע' תוס' ביצה די"ג ע"ב ד"ה ואם קלף כ' די"ל התם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזה תולדה דדש והכא מיירי שכבר נתלוש מן השבלים אבל עוד הם בקליפתן החיצונה לכך שרי עכ"ל חזינן בדבריהם דתולש הו"ל דש ולא בתלוש ובאמת אף בתלוש הוי כמו כותש וראיתי בס' מג"א שעמד בזה וע"ש שמחלק ובעזה"י עוד יבואר בזה:

רבינו חננאל מסכת שבת דף עד עמוד א
וכן אם נטל בידו אדם תבוא' בתיבנא ובפסולת שיש בה **וניפח בה ברוח פיו** ובירר חשוב הוא **כזורה**.

בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף עג עמוד א
הזורה ר"ל ברכת לרוח או בכברה שנקביה גסים להפריש התבן מן הבר ז' הבורר ר"ל שבורר בידיו פסולת מתוך האוכל כגון צרורות ועפר ח' הטוחן ט' המרקד בנפה להסיר הסובין והמורסן מתוך הקמח

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ז הלכה ב
רקק והפריחתו הרוח חייב משום זורה וכל דבר שהוא מחוסר לרוח חייב משום זורה:

קרוב העדה מסכת שבת פרק ז הלכה ב
וכל דבר שהוא מחוסר לרוח. פי' שהרוח מחסרו ומפררו לחלקים דקים חייב משום זורה:

פני משה מסכת שבת פרק ז הלכה ב
רקק. כנגד הרוח והפריחתו הרוח להרוק חייב משום זורה:
וכל דבר שהוא מחוסר לרוח. כלומר שע"י הרוח הוא נעשה ובלתי הרוח לא היה נעשה ה"ז חייב משום זורה:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיט סעיף יז
...הגה....(ע"ל סי' ש"מ סעיף י"א. הגה: הרוקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרוק, חייב משום זורה. מהרי"ל בשם א"ז וירושלמי פרק כלל גדול).

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן כ
עובדא הוי, דרך הלוכי בשבת בחצר בהכ"נ פה ק"ק ליסא ראיתי לאיש שופך מים מועטים מצלוחית דרך החלון ולחוץ לחצר המעורבת, ומדי השקפתי עלה על לבי שיש חשש איסור בזה, כיון דהרוח מפזר הטפות א' פונה לכאן וא' פונה לכאן, ודמי להא דאיתא בירושלמי פ' כלל גדול, רוקק והפריחו הרוח חייב משום זורה וכל דבר שהוא מחוסר לרוח חייב משום זורה ופירש הקרבן עדה דמחוסר לרוח היינו שהרוח מפזרו ומחלקו לחלקים דקים חייב

משום זורה, [ודין זה הובא להלכה בהגהות ש"ע א"ח סוף סי' שיי"ט] א"כ לכאורה גם בשופך מים מועטים שאין בו קילוח גדול שיש כח ברוח לפזרו חייב משום זורה.

אמנם אחר העיון קצת נראה לצדד הרבה להקל, דהא צריכין ליתן טעם על הפוסקים ראשונים אשר כל רז לא נעלם מהם, המה הרי"ף והרמב"ם סמ"ג והרא"ש והטור דלא הביאו הירושלמי הנ"ל, שהוא חידוש דין גדול, ולזה היה נראה טעמייהו דס"ל דדין זה לא סלקא אליבא דהלכתא, דסוגיא דידן פליג, במה דפרכי' היינו זורה, היינו בורר, היינו מרקד, משמע דעיקר מלאכת זורה כעין בורר, דהרוח מוליך ומפריד פסולת מהאוכל, אבל היכא דכולו פסולת ואינו מברר זה מזה רק דמחלקו לחלקים דקים לאו בכלל זורה הוא, וה"נ משמע כן ממה דאמרינן ספ"ו דבב"ק (דף ס') ולהוי כזורה ורוח מסייעתו, משמע דאם היה עושה כן בידיה היה חייב, מש"ה חייב ג"כ ע"י סיועת הרוח, והיינו כזורה ממש פסולת מהאוכל, דאם עושה כן בידיה חייב משום בורר, אבל בדינא דירושלמי הנ"ל אם בידו מחלק הרוק לטיפות דקים מה שעתה הרוח עושה לא היה חייב, לא נחייבו גם כן על ידי סיועת הרוח, יותר מאלו היה עושה בעצמו, ופסקו כתלמודא דידן נגד הירושלמי.

... עוד נלענ"ד אף לדעת הרמ"א הנ"ל יש לצדד להתיר בנ"ד, והיינו דמצינו בפרק כלל גדול (דף ע"ה) פלוגתא ר"י ורבנן בצד חלזון ופצעו, דרבנן ס"ל אין דישה אלא בגד"ק, =בגידולי קרקע= והכי קיי"ל, וכן מצינו שם (דף ע"ג) גבי כניף מלחא ממלחתא פליגי אביי ורבה, וס"ל לאביי דאין מעמר אלא בגד"ק, והכי קיי"ל, ועיין מג"א (סי' ש"מ סקט"ו) הוכיח דהגרסא רבה ולא רבא כיון דרבא ס"ל להדיא דאין דישה אלא בגד"ק ה"נ ממילא אין עימור אלא בגד"ק דמה"ת נחלק בין עימור לדישה דכולהו ילפינן ממשכן, ונוסף על זה מצינו בתה"ד (סי' נ"ו) כ' לדמות דה"נ =דהכא נמי= אין טחינה אלא בגד"ק, אלא דכתב רביה לרבא דס"ל יש עימור שלא בגד"ק, מ"מ י"ל בטחינה מודה כיון דבאוכלין בלא"ה ל"ש טחינה כ"כ עיין שם, ולפ"ז י"ל ה"נ אין זורה אלא בגד"ק דמה"ת לחלק בזה.

והא דמחייב הירושלמי ברוקק והפריחתו הרוח צ"ל או דקאי לר"י דיש דישה שלא בגד"ק וה"נ זורה, או דמוכח כשיטת הרמב"ם דאדם ובהמה הוי גד"ק כמו דחשבינן להו גד"ק לענין מעשר כיון דנזונין מן הקרקע, והחובל באדם ובהמה חייב משום מפרק שהוא תולדה דדש, ה"נ הרוק שבא מהאדם הוי גד"ק וחייב משום זורה.

...

ביאור הלכה סימן שיט סעיף יז ד"ה * מפזר וכו' *

* מפזר וכו' - בתשו' ר' עקיבא איגר סי' כ' נסתפק בשופך מים מועטים מצלוחית דרך חלון והרוח מפזר הטיפות א' פונה לכאן וא' פונה לכאן אי חייב משום זורה. והעלה לצדד הרבה להקל מדהשמיטוהו הפוסקים הירושלמי ש"מ דלא ס"ל כן אלא דמלאכת זורה הוא כעין בורר דמברר פסולת מתוך אוכל אבל בכלול פסולת אינו חייב משום זורה. ואף לדעת הרמ"א יש לצדד דהוא דוקא ברוק דכמו דאין דישה ומעמר אלא בגידולי קרקע כן אין זורה אלא בגידולי קרקע ואדם נקרא ג"ק אבל לא במים דלא הוי ג"ק ועוד דלא ניחא ליה ופסיק רישא דלא ניחא ליה יש מתירים ע"ש ובספר אלפי מנשה פירש דכונת הירושלמי דהוא במעביר ארבע אמות ברשות הרבים ע"י הרוח והוא ע"ד דוגמא פ' דכמו בזורה אף דהרוח הוא מסייעתו אפילו הכי חייב כן ברוקק דהעברתו ע"י הרוח ג"כ חייב והוא נכון: